

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН НА ПЕДАГОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ

Білоконна Н.І., Білоконний С.П. (Кривий Ріг)

Постановка проблеми. Приєднання України до Болонського процесу визначає необхідність гармонізації із стандартами ЄС не тільки нормативно-правових документів у сфері вищої школи, а й суттєвих зрушень у підготовці фахівців, які б зайняли гідне місце у вітчизняній та світовій освітній системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підготовки педагогічних кадрів нового покоління привертають увагу багатьох науковців (І. Бех, І. Зязюн, В. Сластьонін, С. Гончаренко, В. Моляко, О. Савченко, Л. Кондрашова, О. Мороз, З. Слєпкань, В. Семиченко та ін.).

Головна функція сучасного вчителя – управління процесами навчання, виховання, розвитку, формування. Не вчити, а спрямовувати навчальний процес; не виховувати, а керувати вихованням покликаний учитель. І чим глибше він розуміє свою головну функцію, зазначає О. Матвієнко, тим «більше самостійності, ініціативи, свободи надає своїм учням» [1, 46].

Особливе місце у підготовці майбутніх вчителів початкової школи належить дисциплінам психолого-педагогічного циклу та частковим методикам, зокрема методиці навчання основ природознавства.

Мета нашої статті полягає у висвітленні деяких шляхів підвищення ефективності методичної підготовки з природничих дисциплін майбутніх вчителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Національна доктрина розвитку освіти в Україні визначила її основне завдання – виховання особистості, здатної до активної творчої діяльності і проголосила *особистість найвищою цінністю суспільства*.

Специфіка підготовки студентів педагогічних факультетів обумовлена багатофункціональністю професійної діяльності. Підготовку до неї допомагають здійснювати дисципліни природничого циклу: «Основи природознавства» (ботаніка, зоологія, землезнавство) та методика викладання інтегрованого курсу «Я і Україна».

Провідна ідея курсу «Я і Україна. Навколишній світ» (1 клас) – сформулювати в учнів уявлення про цілісність світу; природне й соціальне оточення як середовище життєдіяльності людини, її належність і до природи, і до суспільства.

У 2 класі продовжується змістова, процесуальна, мотиваційна лінії названого курсу з метою *формування* у молодших школярів *потреби*:

- пізнання природи й суспільства в їх єдності, взаємодії, взаємозв'язках;
- пізнання людини в навколишньому світі як біологічної та соціальної істоти.

У 3–4 класах курс «Я і Україна» доповнюється суспільствознавчим блоком.

Зміст такого інтегрованого курсу, на думку Н. Бібик, Н. Коваль та інш., допомагає «сформувати у молодших школярів загальнолюдські цінності у ставленні до природи, інших людей, культурної спадщини свого народу, результатів праці» [2, 385].

У методиці викладання природничих дисциплін й досі поширений вузький підхід до підготовки майбутнього вчителя, який передбачає опанування теоретичних знань, що мають доволі узагальнений та абстрактний характер.

Актуальність перебудови змісту, вдосконалення структури і методики

вивчення природничого курсу в початковій ланці освіти обумовлена рядом об'єктивних причин: наявним розривом між досягненнями сучасної природничої науки, системою методичної підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних навчальних закладах та шкільною практикою.

Підвищувати професіоналізм майбутніх спеціалістів можна, на нашу думку, шляхом *переходу до нової стратегії викладання методики*. Суттєвими рисами цієї стратегії є:

- створення умов для активної інтелектуальної діяльності студентів;
- розвиток педагогічних умінь (аналітичних, організаторських, конструктивно-проектувальних, комунікативних, рефлексивних);
- розвиток творчих здібностей, ініціативності, гнучкості мислення;
- засвоєння сучасних педагогічних технологій;
- підсилення практичної підготовки за збереження її високого теоретичного рівня.

Активізація навчального процесу в умовах сучасної вищої педагогічної школи здійснюється поетапно:

I етап – створення позитивного емоційного ставлення студента до предмета, до викладача, до своєї діяльності.

II етап – створення умов для систематичної пошукової навчально-пізнавальної діяльності студентів, для адекватної самооцінки учнів у процесі навчання на основі самоконтролю та самокорегування.

III етап – забезпечення умов для самостійної пізнавальної та індивідуально-творчої діяльності студентів з урахуванням сформованих інтересів.

Навчально-пізнавальна діяльність – багаторівнева система, яка охоплює активні форми регуляції та перетворення різних систем: теоретичних і методичних. Найпродуктивнішою може бути, на думку багатьох дослідників, «спільна діяльність викладача і студента» [5, 124].

Отже, охарактеризуємо деякі шляхи підвищення ефективності методики викладання природничих дисциплін:

1. **Активізація самостійної пізнавальної діяльності.** Для реалізації цього завдання необхідно навчити студентів «Слухати лекції» (загальне уміння слухати; сприймати осмислено; занотувати вибірково; прагнути під час лекції формулювати власні думки-маяки; фіксувати питання чи окремі положення, що викликають особистий інтерес).

2. **Самостійне опрацювання матеріалу лекції** (аналіз головних положень та аргументів на їхню підтримку; опрацювання питань для самостійної роботи).

3. **Виконання індивідуальних завдань продуктивного рівня** (підготовка відповідей на проблемні питання; складання опорних конспектів уроків; вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду) та **творчого рівня** (складання перевірних тестів з теми; захист творчого проекту; підготовка виступів чи публікацій з певної проблеми).

Вважаємо, що перевагу слід надавати *груповій та індивідуальній діяльності*. Ефективною є *парна робота* (статичні й динамічні пари), де з однієї проблеми студент має змогу кілька разів перевірити себе, зустрівшись зі студентами із різним рівнем знань.

Спостереження свідчать, що усі види групової діяльності створюють «ситуацію успіху» кожному учаснику; формують у студентів допомоги й взаємодопоміжки.

Висновки. В умовах сучасної вищої педагогічної школи є нагальна потреба переходу до нової стратегії викладання методичних дисциплін. Активізація самостійної пізнавальної діяльності можлива лише за умови розвитку пізнавальної активності особистості та діалогу студента з викладачем.

Література

1. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія. –К.: ВД «Стінос», 2006. –543с.
2. Навчання і виховання учнів 2 класу /Упоряд. О.Я. Савченко. –К.: Вид-во «Почат. школа», 2003. –608с.
3. Професійне становлення майбутнього вчителя: монографічний огляд /За ред. проф.. Л.В. Кондрашової. –Кривий Ріг: Видав.дім, 2006. –327с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Блажко А.В. (Вінниця)

Професійно-технічна освіта України спрямована на вдосконалення фахової підготовки кваліфікованого робітника за рахунок взаємозв'язку загальноосвітніх та професійно-технічних предметів.

Навчальний предмет «Хімія» є однією з базових дисциплін загальноосвітньої підготовки учнів у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ). Відповідно до типової базисної структури навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ вивчення предметів природничо-математичного циклу відбувається за трьома професійними напрямками. Так, на вивчення навчального предмету «Хімія» в залежності від спеціальності, яку здобуває учень, відводиться різна кількість годин (табл. 1.).

Таблиця 1.

Розподіл кількості годин на вивчення хімії відповідно до напрямів підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ

Напрямок підготовки	Кількість годин	Напрямок підготовки
Перший	130	професії легкої промисловості, сфери послуг, сільського господарства
Другий	120	професії будівельні, транспортні, металургійні, гірничі
Третій	110	професії, які не потребують поглибленого вивчення хімії

Але затверджена МОН України навчальна програма з хімії для ПТНЗ розрахована на 119 годин [1]. В такій ситуації викладачу хімії в залежності від напрямку професійної підготовки доводиться самостійно визначати навчальний матеріал, який потрібно поглиблено вивчати при збільшенні кількості годин до 130 або, навпаки, скорочувати при зменшенні кількості годин до 110.

При побудові змісту навчальної програми для різного напрямку професійної підготовки викладач повинен враховувати те, що основними ознаками викладання хімії у ПТНЗ є зв'язок хімічних знань із змістом професійної підготовки, відповідність вимогам кваліфікаційної характеристики і задоволення потреб предметів професійно-технічного циклу щодо аналізу хімізму процесів, які вивчаються [1].